СВОБОДА

SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК

UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XLI. Ч. 199. Джерзи Ситі, Н. Дж., понеділок, 28 серпня 1933.

VOL. XLI. No. 199. Jersey City, N. J., Monday, August 28, 1933. THREE CENTS.

УРЯД ДАЄ УЛЬТИМАТ ВУГЛЕВИМ БАРОНАМ

МАЮТЬ ДО ВІВТІРКА ПРЕДЛОЖИТИ КОДЕКС.

ВАШИНҐТОН. — Ґенерал Джансон, адміністратор відбудови, заявив власникам копалень мягкого вугля, що уряд самий предложить їм кодекс для їх промислу, якщо вони не виароблять кодексу на спілку з представниками робітників до вівтірка.

Президент Рузвелт дав ґазетярам до зрозуміння, що він цілковито погоджується з ультимативним домаганням Джансона.

Подібний натиск робить уряд на автомобілевий промисл, котрий теж не може викінчити своєї роботи коло кодексу, бо власники фабрик автомобілів завзято противляться признанню робітничим представникам права говорити про умови праці.

НАТИСК УРЯДУ НА КРАВЕЦЬКИХ РОБІТНИКІВ.

ВАШИНҐТОН. — На жалобу власників кравецьких робітень, що робітники не вертаються до роботи, хоч кравецький страйк полагоджено, ґенерал Джансон телеґрафував урядам кравецьких юній, щоби вони не здержували робітників від негайного повороту до праці.

Страйк робітників і робітниць тих робітень, що виробляють одіж для дітей, таки почнеться в понеділок. Юнії сподіваються, що на страйк вийдуть понад 10,000 робітників.

УРЯДОВА КАМПАНІЯ ПРОТИ РЕКЕТІРСТВА.

ОЛБАНІ (Ню Йорк). — Стейтовий губернатор підписав ухвалений стейтовою леґіслятурою закон проти викрадання осіб, котрий є частиною урядової кампанії проти рекетірства.

Новий закон заводить кару смерти на головних учасників викрадення особи.

ХОЧУТЬ НОВИХ КОДЕКСІВ.

НЮ ЙОРК. — Тут зібралися представники ріжних груп, зацікавлених у доставі молока до цього міста, щоби виробити кодекс для молочної торговлі. Має він обіймати цілий простір, з якого місто Ню Йорк побирає молоко, а який в декотрих напрямах сягає майже на тисячу миль від міста.

І ЦЕРКВИ ТРАТЯТЬ ЧЕРЕЗ КРІЗУ.

ФИЛАДЕЛФІЯ. — Презбитеріянська церква Америки обчисляє, що в фінансовому році, який скінчився 30 березня ц. р., вона втратила 41,000 членів. Жертви для місцевих церков цеї назви впали на 9 міліонів долярів.

Урядовець, котрий робив обчислення, каже, що статистика є всетаки потішаюча, бо хоча церква втратила багато постійних членів, то вона зискала багато принагідних слухачів.

НА СУД ДЛЯ ПРОБИ.

НЮ ЙОРК. — Ґровер Ґвейлен, голова місцевого комітету для ліквідації безробіття, заявив, що комітет пізве в суд виставлені комуністами страйкові пикети проти підприємців, які приняли кодекси „Найри". Ґвейлен хоче спробувати, чи того роду пикетування є законне.

ПОЧИНАЮТЬ ОРҐАНІЗУВАТИ КОНСУМЕНТІВ.

НЮ ЙОРК. — Тут почався рух за орґанізування так званих рад консументів, які мають за ціли обєднати консументів для їх охорони перед визиском продавців при помочі „Найри".

Ґвейлен, голова місцевого комітету для ліквідації безробіття, противиться цьому рухови, бо, мовляв, ще нема доказів, що якісь підприємці вживають урядової кампанії за відбудову краю для стягання неоправданих зисків з консументів.

ВІДГОМІН МАСОВОГО ЗАТРОЄННЯ.

НЮ ЙОРК. — Всі жертви масового затроєння в кооперативній кафетерії великого кредитового підприємства Дона й Бредстріта вратувались. Тілька одна особа лишилася в шпиталі. Уряд закрив кафетерію до укінчення дослідів над поживою, подаваною в кафетерії.

ШІКАҐО ПОДАЄ ЛІСТУ „ПУБЛИЧНИХ ВОРОГІВ".

ШІКАҐО.—Голова бюра детективів міської поліції подав до публичного відома лісту „публичних ворогів", себто налогових злочинців, небезпечних для громадянства.

Ліста обіймає 25 імен. Переважають між ними бандити з шайки відомого Ал Капона. Поліція признає, що багатьом з тих бандитів поліція не може доказати злочинів, але їх загально вважають людьми, які живуть з бандитства.

ДАЛЬШИЙ ЗРІСТ СПЛЯЧОЇ НЕДУГИ.

СТ. ЛУІС. — Число занедужань від сплячки зросло до 243. Нових випадків є 25. Нових смертей 2. Всіх смертних випадків було 30.

КІНЬ ПЕРЕГНАВ ЛЬОКОМОТИВУ.

ШІКАҐО. — На торах залізниці Іллиной Сентрал знову відбулися перегони між поштовим возом, тягненим кіньми і льокомотивою. Кінь виграв перегони, як це було в славних перегонах з 25 серпня 1830 р.

І в цих перегонах теж уживано старої льокомотиви, якої вживано сто літ тому.

ЗАБОРОНИ.

Старовство в Коломиї не дало дозволу на відбуття фестину в Ковалівці дня 16-го липня 1933 р. на громадській площі, мотивуючи, що „устава не пшевідує фестинуф под голем нєбем". Одначе того самого дня польський фестин в Пістині теж „под голем небем" якось відбувся. Чи там „небо" інше, чи „то цієнего"? Також не дозволило коломийське старовство на відбуття посольського віча посла Білинського (УСРП) в Березові Нижнім в дні 23/7. 1933 р., мотивуючи, що таке віче може „заклуцїць спокуй і поженджек публічни", а головно також з цеї причини, що в повідомленні про віче не подано, в якій мові будуть ведені обради. А-нуж — борони Господи — заговорить хтось по... китайськи.

СЕЛА ПАМЯТАЮТЬ ЗА ВПАВШИХ ГЕРОЇВ.

В Самбірщині цього року багато сіл висипали величаві могили памяти полеглих Стрільців. Від червня ц. р. досі висипали такі могили Лука Шляхоцька (в звязку з цим сидять досі арештовані мґр. Антін Луцький і тов.), Озимина (арештовано 7-мох хлопців, які досі сидять в самбірській тюрмі), Городище, Баранчиці, Биків, Білина і Ваньовичі. Посвячення могил відбулися дуже величаво при величезнім здвизі народу.

ОСТОГИДЛО ВЖЕ ЇМ ЖИТИ.

Дня 17. липня кинувся під поїзд перед стацією Золочів, що в 9. год. рано прибув зі Львова, Владислав Меленьчук, урядовець П.К.У., бувший „оборонець" Львова, котрому льокомотива відтяла обі ноги. Самогубець помер по кількох годинах в Загальному Шпиталі.

Дня 18. липня Міхал Пестрак, дозорець почти в Золочеві, застрілився у мешканні начальника Дзеньцьоловського, який виїхав на відпустку. Пестрак бувший плютоновий армії Галера.

НАСЕЛЕННЯ НІМЕЧЧИНИ.

Кругле число всіх громадян Німеччини (разом з областю Сари) в дні 16 червня 1933. виносило 66.1 мілінів. У порівнанні з переписом 1925. число населення зросло на 2.07 мілінів, цебто на 44 проц. Надвишка жінок унаслідок природного закона вирівнання значно упала й нині в Німеччині ще тільки коло два мілінів жінок більше ніж мужчин, цебто відношення 100:106, тоді, коли по війні в 1919 р. це відношення було 100:111. Густота населення піднеслася в порівнанні з 1925 р. із 133 на 139 душ на один квадратовий кільометер. Під оглядом густоти населення заняла Німеччина в Европі четверте місце після Бельгії (245), Голяндії (201) й Англії (188 осіб на один кв. кільом.).

ПАМЯТНИК ДЛЯ ЛИТОВСЬКИХ ЛЕТУНІВ.

Литовський летунський клюб рішив звернутися з просьбою до німецьких властей у справі купна ґрунту в тому місці, де згинули литовські летуни Даріюс і Ґерінас по перелеті Атлянтику. На місці катастрофи хочуть Литовці поставити свої летунам памятник.

СТАРИЙ ЗВИЧАЙ І САБОТАЖ.

В дні 11. липня ц. р. одна дівчина з села Валяви, пов. Перемишль, виходила замуж за Поляка до сусіднього села Вишатич. Весело з червоною хоругвою їхала весільна дружина з Вишатич до Валяви. У Валяві, згідно зі звичаєм в тих околицях, весільній дружині зробили застав і домагались викупу. Хоч знали про це і Поляки з Вишатич, то, не зважаючи на це, зі словами: „ржнонць Русінуф, виржнонць їх до ноґі" почали бійку. Дітклені тим „Русіні" відперли цю напасть і весільна дружина розбила напасників. Поліція, яка три тні вела в цій справі слідство, надає тому фактови політичну закраску і грозить розвязанням „Читальні" і „Луґу". Треба підкреслити, що село Валява це одно з найсвідоміших сіл перемиського повіту.

НАЙШВИДША ЕЛЄКТРИЧНА ЛЬОКОМОТИВА.

Дня 28. червня ц. р. відбулася між Мінхеном і Штутґартом перша пробна їзда нової елєктричної льокомотиви, збудованої Загальним Елєктричним Товариством („АЕҐ") для німецьких залізниць. Дорогу між Мінхеном і Штутґартом, себто 240 км., перебула згадана льокомотива враз з причепленими до неї 7 пульманівськими вагонами за 146 хвилин. Максимальна швидкість поїзду була 151.5 кільометрів на годину. Є це досі найбільша швидкість для таких тяжких поїздів. За 2 і пів хвилини поїзд осягнув зі стану спочинку 110 км. на годину. Безпосередньо до льокомотиви був причеплений віз, де підчас їзди робили всілякі поміри. Льокомотива і вагони їхали дуже спокійно. Наслідком цієї пробної їзди німецькі залізниці замовили ще 9 таких льокомотив у фірмі „АЕҐ".

ПОВІНЬ У ТИРАСПІЛЬЩИНІ.

З Кишинева повідомляють, що на румунсько-радянській границі вилив Дністра наробив на румунському боці великих знищень. В місті Тираспілі мешканці повилазили на дахи, ждучи ратунку. Дністер позаливав цілі села з будинками і деревами. Вночі дзвонили на тривогу, даючи населенню знати, щоби воно втікало. Досі відомо, що вода забрала 17 сіл. Частина мешканців вирятувалася на радянський бік. Сотки людей потонули в Дністрових хвилях.

600 АВСТРІЙСЬКИХ ТУРИСТІВ У ГАЛИЧИНІ.

Через Львів переїхали 600 австрійських туристів, що вибралися оглянути Горлиці, Ясло, Перемишль, Бучач і головні місця боїв підчас останньої світової війни.

„ЗАЛІЗНА ЦІСАРЕВА".

Бувшу австро-угорську цісареву Зиту, матір претендента до престолу Габсбурґів, архикнягиня Оттона, називають монархісти „залізною цісаревою", з уваги на її сильний характер і залізну волю.

Її син, архикнязь Отто, кінчить тепер університет у Лювені. Родина здетронізованих Габсбурґів мешкає тепер у замку, віддаленім 30 кільометрів від Брукселі.

В тому мініятурному дворі придержуються строго етикети дому Габсбурґів. Кожного ранку бувша цісарева разом з дітьми вислухує в замковій каплиці Служби Божої. Підчас обіду архикнязь Отто сидить на першому місці, по його правій стороні бувша цісарева, а по лівій хтось із приїзних гостей.

Бувша цісарева не має ніяких особистих фондів. Останніх доставляють їй (на удержання рідні та двору) її численні давні піддані та численні мадярські магнати. Кожний з них хоче бачити молодого претендента і зложити йому в чолобитні свою данину, яка складається іноді з поважної суми грошей.

Всі, що знають бувшу цісареву Зиту, твердять, що як навіть архикнязь Отто здобуде колинебудь цісарський престіл, то завдячуватиме це незломній волі своєї матери.

КРАМНИЦЯ З КІСТЯКАМИ.

В латинській дільниці в Парижі жиє оригінальний крамар, Асирі Лявалеті. Над його дверми у крамниці висить трупячий череп. Лявалеті є може найоригінальніший крамар світа, бо торгує кістяками. Величезна його крамниця наповна вщерть людськими й звіринними кістяками. Одержує замовлення з усіх музеїв й приготовляє дуже старанно згадані кістяки. Він має свою окрему тайну і виготовлює кістяки так по мистецьки, що немає нікого такого навіть між фахівцями-професорами, щоби йому дорівнували. Кістяки Лявалеті захоплюють усі поробиці. У вільних від праці хвилинах оригінальний крамар пише веселі новелі, розкладаючи картки між кістяками. З другого боку стола сидить 12-літня дочка крамаря і варить батькови чай між стосами кістяк. Коли один паризький репортер зайшов до Лявалетія і запитав дочки, чи вона не боїться перебувати між кістяками, хто знає з чиїх трупів, то вона заявила: „Я їм не перешкоджую в нічому, а вони мені теж ні".

З РУБРИКИ „КРАДУТЬ".

Управляючий маєтком Гірка, луцького пов., Мечислав Ковальський, забравши заставні листи банку, банкові чеки на суму кільканата тисяч зл. і готівкою біля 2,000 зл., утік в невідомім напрямку. Вартісні папери й готівка належали граф. Ходкевичеви. Ковальського шукають.

„СТШЕЛЕЦ" ПРОБИВ НОЖЕМ НОВОБРАНЦЯ.

Дня 24-го червня ц. р. новобранці з Рихтич верталися з Дрогобича, де ставилися перед поборову комісію, домому. По дорозі кинувся на Осипа Федькова „стшелец", який також вертався з бранки, і пробив його ножем. Федькова в гірському стані відвезено до шпиталю в Дрогобичі.

БОЛЬШЕВИКИ ДАЛІ ВИКИДАЮТЬ З ПАРТІЇ УКРАЇНЦІВ

АРЕШТУВАЛИ БАРАНА, БУВШОГО ГОЛОВУ ГАЛИЦЬКОГО РЕВКОМУ В 1920 РОЦІ.

ЛЬВІВ (Західня Україна). — З Києва наспіли чутки, що Постишев далі старанно чистить комуністичну партію на Україні від українського елєменту. Тепер спеціяльно звернено увагу на Українців із Західньої України, яких викидають з партії, не рахуючися з їх заслугами перед партією та з тим, коли вони до партії прийшли.

Останніми часами в Київі арештовано М. Барана, бувшого голову галицького революційного комітету, який був утворений у Тернополі підчас наступу большевицької партії на Галичину в 1920 році у війні з Польщею. Той ревком мав стати урядом радянської Галичини. Одного часу М. Баран був комуністичним комісарем при Українській Галицькій Армії, коли вона опинилася була під большевиками.

Таксамо повідомляють, що большевики викинули з партії бувшого УСУСА, Івана Сіяка, який ще в 1919 році перейшов зі своїм залізничим курінем до большевиків і вірно служив їм, залишаючись Українцем. Тепер, коли Москва почала нищити всі ознаки й прояви українського національного життя, вона старанно викидає з партії навіть тих, котрі вноведенню є Українцями.

ПРЕЗИДЕНТ ПЕТРУШЕВИЧ ЗІРВАВ З БОЛЬШЕВИКАМИ.

БЕРЛІН (Німеччина). — Президент галицького уряду, д-р Евген Петрушевич, що довший час працював тут у контакті з большевиками, тепер зірвав з ними свої зносини. Кахуть, що причиною цього став польсько-большевицький договір про ненапад та взаїмну ґарантію кордонів, а головно останні події на Радянщині.

Кажуть, що президент Петрушевич готовиться опублікувати свою заяву про розрив з большевиками, в якій зясує своє становище супроти московської політики на Україні.

ЗНАЙШЛИ „САБОТАЖНИКІВ".

МОСКВА (СССР). — На північному Кавказі в одній цинковій фабриці викрито, що у великому збірнику були продіравлені невеличкі дірки в 4-центиметрових стінах збірника. Комуністичні комісарі й Чека в фабриці негайно знайшли двох „саботажників" серед робітників, які колись були „класовими ворогами".

Чека вже було готове їх розстріляти за „саботаж", але американський фаховець у цьому заводі доказував, що ці дірочки проточили спеціяльні хробачки. Чекісти не вірили йому, бо занадто симетрично положені були дірочки, поки Американець не знайшов одного такого хробачка при роботі.

СТАЛІН ЗБРАТАВСЯ З МУСОЛІНІЄМ.

РИМ (Італія). — Вже закінчилися переговори в справі підписання італійсько-радянського договору про ненапад. Обидві сторони зобовязуються не воювати між собою, не підтримувати тих, що будуть воювати проти одної сторони, яка підписала договір, не будуть вести ніде ворожої пропаґанди одна сторона проти другої, не будуть брати участи в економічній блокаді і т. д.

Москва надає великого значіння цьому договорови, бо сподівається, що фашистівська Італія буде мати вплив на фашистівську Німеччину, щоб не допустити її до ворожих виступів проти комуністичної Москви.

ҐІТЛЄР РОЗПРЯВЛЯЄТЬСЯ З ПРОТИВНИКАМИ.

БЕРЛІН (Німеччина). — Опубліковано декрет уряду Ґітлера, за яким 33 визначних німецьких політиків, літератів та вчених позбавлено прав німецького горожанства. Вони тепер перебувають за кордоном, ратуючись від терору ґітлєрівців. Майно їх держава сконфіскувала.

Серед них знаходиться перший канцлер републиканської Німеччини, соціял-демократ Шайдеман, світової слави письменник Гайнрих Ман, знаний на ввесь світ редактор ґазети „Фосіше Цайтунґ" Бернгард та інші. Сподіваються дальших репресій проти політичних еміґрантів з Німеччини.

ПІДПИСАЛИ ПШЕНИЧНИЙ ДОГОВІР.

ЛОНДОН (Англія). — По 4-місячних переговорах нарешті 21 держав підписали договір про нормування засіву й торговлі пшениці. Інтернаціональну ціну на пшеницю встановлено 63.02 цента за бушель. Тепер ціна на пшеницю є трохи нижча. Підписані під договором держави зобовязуються звести мито на пшеницю, коли її продаватимуть по означеній ціні.

Сподіваються, що цей договір багато пособить фармерам і не лише в пшеничній справі, а взагалі в їх господарстві.

ҐАНДІ КАЖЕ, ЩО ВЖЕ НЕ ХОЧЕ ГОЛОДУВАТИ.

ПУМА (Індія). — Ґанді заявив, що він тепер буде вести свою акцію так, щоб не попасти більше до вязниці й не починати знову голодувати „до смерти".

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.
Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.
За оголошення редакція не відповідає.
За кожду зміну адреси платиться 10 центів.
З Канади належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.
Тел. „Свободи": Mongomery 5-0498. Тел. У. Н. Союза: Montgomery 5-1838.
Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ПЕРЕЛОМОВА ХВИЛЯ ДЛЯ РОБІТНИЦТВА.

Події останніх днів доказують, що уряд не тільки заявляє, але справді думає щиро боронити засаду, що робітники мають право до організації та до організаційного добування собі кращих умовин праці. Це становище уряду дає американським робітникам таку нагоду, якої вони справді досі ще не мали.

Американське робітництво само не знає справжньої робітничої організації, принаймні в тому розумінню, в якому цей термін приймається в Европі. Американська Федерація Праці представляє лише частину американського робітництва. Попри цей союз юній істнує багато місцевих юній. Навіть узяті всі разом американські юнії не обеднують і четвертої частини американських робітників.

На тому ще не кінець здезорганізованости американського робітництва. Між поодинокими групами робітництва істнують суперечки й конкуренція. Навіть між юніями ведеться конкуренція й боротьба за „юрисдикцію". Декотрі юнії вживають для боротьби з іншими юніями способів чисто рекетірських.

Серед таких умовин підприємці могли легко протиставити юніям, зорганізованим робітниками, юнії, зорганізовані підприємцями. Американський підприємець не навчився приймати самої засади, що про умовини праці говорить робітнича юнія.

Через ці умовини страйки в Америці були часто льокальні, малі, жорстокі й дикі в своїх проявах, і рідко успішні. Назагал страйк в Америці був випливом не сили робітництва, але його слабкости. Страйки викликали не робітники; вони звичайно були провоковані підприємцями.

Заходи коло відбудови краю за одним замахом зробили в американському промислі переміни, які дехто вважає просто революційними. За кілька місяців люди навчилися приймати як звичайну буденщину річи, яких вони ніколи не хотіли признати. Передовсім мусіли признати право робітника до організації. Заставив їх до цього уряд, бо цей уряд був примушений громадянством узятися за відбудову краю, себто за покінчення кризи й безробіття, а цього не можна буде зробити, коли робітники будуть вічно бунтуватися проти умовин праці.

Та добуття признання самої засади робітничої організації ще не все. Поза цим лишається ще багато інших справ, які є важні для робітничого життя, а до здобуття яких може послужити юнія. Якщо американське робітництво зрозуміє своє стратегічне положення, то воно потрапить добути в найближчій будучности своїй організації такий вплив, який собі вже давно здобуло робітництво в передових краях Европи.

Ев. Онацький.

„КОМІТЕТИ ЧИНУ ДЛЯ УНІВЕРСАЛЬНОСТИ РИМУ"

Як бачите, назва досить скомплікована, але автентична. 15 липня цього року відбулись установчі збори „Комітетів Чину для Універсальности Риму", які вибрали Центральний Виконавчий Комітет з 15 осіб, з осідком у Римі, й мають тепер розпочати акцію для відкриття відділів по ріжних містах Італії та за кордоном.

Цілю цих комітетів є „ствердження універсальної місії Риму" й діяльна добровільна участь у пропаганді „універсальности думок Мусолінія", себто, інакше кажучи, фашистівської ідеї.

Коли на початку квітня цього року при дирекції партії відкрито „відділ для інформації чужинців", у мене блиснула думка, чи не стоїмо ми перед фактом народження фашистівського комінтерна, себто фашистівської інтернаціональної організації, на зразок комуністичного комінтерна, для пропаганди фашистівських ідей. Але, відвідавши палату дирекції партії й знайшовши на чолі того „відділу для чужинців" дуже милого та ввічливого п. Ляму, з яким я мав нагоду зустрічатися вже раніше, я швидко переконався про неправдивість моїх здогадів. Відділ для чужинців при дирекції партії служить для інформації всіх тих чужинців, які, приїжджаючи до Риму, тілиб на місці студіювати поважно теорію й практику фашизму. В такому разі „відділ для чужинців" мав би служити їм своєю добірною бібліотекою, рекомендаційними листами до ріжних установ і підприємств, провідниками й т. д. Річ абсолютно потрібна, особливо з огляду на те зацікавлення, яке викликає тепер у світі фашизм як суспільний рух. Але д-р Ляма скаржився, що, на жаль, від самого початку існування цього відділу йому приходиться зустрічатись із чужинцями, які звертаються до дирекції партії не за книгами та науковими відомостями, але... з проханням вказати кращу гостинницю, або каварню...

Та в усякому разі про фашистівський комінтерн там не було мови...

Але от „Кометети чину для універсальности Риму" — це вже щось інше. Не дурно на установчих зборах відбулося привітання новопосталої організації від якихось голяндських фашистів. Не дармо голова „Комітетів уважав за свій перший обовязок висловити своє признання п. Гравелі, директорови Антиевропи за його почин і пропаганду ідей фашистівського універсалізму. І не дурно в статуті „Комітетів" зазначується, що вони дивляться на „Римську ідею Мусолінія" (фашизм), як на найвизначнішу ідею сучасної Европи, а на Мусолінія як на „будівничого й апостола нової світової правди".

Організація має на увазі посилювати культ Риму й „римськости", як вищу норму правди, мира, справедливости для всіх народів і для всіх рас.

До організації можуть записуватися й чужинці, якщо вони виказали, що відчувають і цінять високу моральну й духову форму римської ідеї та концепцію духової вартости, яку фашистівська доктрина здобула вже в світі; і „якщо вони хочуть, на підставі цеї доктрини, співпрацювати над осягненням правдивої єдности Европи й над ратунком европейської цивілізації".

Звертаю увагу українських читачів на цю нову фашистівську організацію, яка, підпирана італійською державою (голова цеї організації був принятий дучем (Мусолінієм), який благословив його на це діло поширення фашизму в універсальному розмірі), може відіграти величезну ролю, бо вона виникає саме тоді, як підписують ріжні пакти ненападів, і коли між Совітами й Італією теж навязуються нібито „найкращі відносини". Не маючи можливости й охоти вступати у відкриту й збройну боротьбу, вороги готуються до великого бою **ідей**. Комуністична ідея все більше тратить свій престиж в інтернаціональному світі, московський совітський уряд розгублює рештки давніх принципів, і саме тому наступ фашизму на цілому інтернаціональному фронті повинен бути для комуністів загрозливим і, не зважаючи на всі пакти ненападу й приязни, привести зрештою до кривавих порахунків, до **остаточного бою** між ідеями, що не можуть знайти між собою ніякого компромісу.

"WAYS OF ORGANIZING THE AMERICAN-UKRAINIAN YOUTH".

(An address given at the Ukrainian Youth's Congress on August 16th.)

I.

At the very outset of my address to you, I wish to quote a most pertinet passage taken from Shakespeare's famous drama "Julius Caesar." It runs as follows:

"There is a tide in the affairs of men
Which, taken at its flood, leads on to fortune;
Omitted, all the voyage of their life
Is bound in shallows and in miseries;
And we must take the current when it serves
Or lose our venture."

Young American-Ukrainians! The flood tide of unequalled opportunity is at our feet. Never in the entire hsitory of Ukrainian immigration in America has there been such a golden opportunity to better ourselves—materially, spiprtually and intellectually and to better the fate of the Ukrainian people, as there is today.

The Ukrainian life in America is now passing through a period of transition, of change. The older generation of American-Ukrainians is beginning to pass the peak of its life and creative powers. Coming to these shores friendless, penniless, lacking a knowledge of the English language and customs, it has managed despite these deficiencies, despite the partisan wars which raged in it at times, to improve itself, to send its children to schools, to help its brothers across the sea, to build up great institutions, to contribute to the American life and culture, and finally, to earn for itself and its posterity the recognition and the respect of the American people. These achievements become truly amazing when we consider that they were performed in such a brief interval of time, and in the face of seemingly insurmountable obstacles.

Now, however, the older generation after all these glorious years of labor and achievements, is beginning to yield before that invincible enemy of us all—Time. It is growing weary from the continual struggle with life. Gone is the unconquerable spirit of youth. Gone are the priceless treasures of youthfulness—the endless enthusiasm, the high store of ideals, and the fragrant hopes.

And yet, the older generation does not despair. On the contrary, it is filled with greater hopes and gladness than ever before. For—it well knows that in its stead there is arising a new force, a new element, which individually is immeasurably better equipped to carry on the labors, the tasks, the aspirations, and the ideals of its predecessor. And that force is ourselves—young American-Ukrainians.

We are the ones who shall inherit all the benefits and all the responsibilities of our fathers. We are the hope of the older generation. We are the Ukrainian youth upon whom—to paraphrase a famous passage—the Ukrainian nation with all its fears and the hopes of future years is hanging breathless upon our fate. For upon us, and us alone, depends the future of Ukrainian life in America. Were this life to die out — it would be a tremendous blow to the Ukrainian nation and the Ukrainian aspirations.

In view of all this—are we prepared to justify this faith, these high hopes centered upon us? Are we sufficiently prepared to assume all the benefits and responsibilities of our fathers?

In my opinion—individually we are; but, as a body we are not. Individually we are by force of favorable circumstances better equipped than were our fathers; but collectively—we are far behind them. We still have some distance to progress before we will be able to take over the tasks of the older generation.

The reason for the existence of this deplorable situation is that we lack unity—organization.

Taken as a whole we are a mighty potential force, and yet, there is a danger that this latent power instead of rising into an actuality may, because of our indifference, and to our eternal shame, degenerate into an absolute nothingness. The only way to avoid this, and to avoid the shameful possibility of seeing all that our fathers created, go to naught, is to organize ourselves. Remember that old but ever-true adage: united we stand—divided we fall!

I realize, of course, that there is a great number of young American-Ukrainians who already belong to various Ukrainian organizations of fraternal, church, cultural, social and sporting character. Yet, this number constitutes only a small and an entirely inadequate portion of the total number of young American-Ukrainians. The truth of this fact becomes immediately apparent when we recall that although the young generation of Ukrainians outnumbers many times the older generation, yet the young generation furnishes roughly less than 1/3 of the entire membership of all the Ukrainian organizations in America. **The radio should be reversed**—and reversed very soon if we are to hope to take over the tasks and institutions of our fathers.

(Кінець буде).

Подорож на літнище.

Чоловік і жінка їдуть на літнище. Коли надали на вантажний вагон чотири величезні коші та ввійшли до передіжу з клунками, валізками та пудлами на капелюхи й ручними торбами, чоловік сів, обтер собі зіпріле чоло та сказав:

— Ми щось забули. Треба було забрати й фортепян.

— Не мусиш зараз глузувати! — відповіла чоловікови жінка.

— Я зовсім не глузую. На фортепяні лишилися залізничі тікети.

Р. Петрин.

БЕЗ СЕРЦЯ.

(Оповідання).

—o— (3)

Тепер баба зачала будьтоби розмовляти з душами:

— То ти? Катруся Груздич? Болить, дуже болить і пече! Знаю дитино, знаю. Ти ще маєш тільки три місяці. Пройде і будеш готова. Ганна Костира не така щаслива. Вона ще має цілий рік і нікого не має, що за неї тямив би. Вчора я післала їй сімі отченашів, які хтось дав мені для опущених душ. Се, очевидно, лише крапля... То ти, Артиме Друкевичу? Не кричи так страшно! І твої муки скінчаться. Я твому синови вже сказала, щоби назад присунув на давне місце межу, котру ти відсунув на шкоду сусіда Клецяка. Твій син вперся і сего не хоче зробити. В тім причина, що тебе так страшно пече. Твій син того вогню не чує, отже користає з твого злодійства. Та я завтра піду до Клецяка і йому скажу, що ти від його сіножати відрізав цілий сяжень від кінця до кінця. Як Клецяк відбере своє, то вогонь під тобою потахне... Ти ще йойкаєш, бідна жебрачко? Та чого? Ти вже вільна. Вже можеш відійти. Хоч за тебе ніхто не просив, ти вже своє відпокутувала. Тепер тобі добре буде в небі. Ну, лізьже! Чого там ще сидиш? Не забалакуй її ти старий Архипе. Пустиж її, нехай вже відійде до того неба!... Ти, Лойчичко, не скигли так, бо своє мусиш відпокутувати. У тебе твої наймички з голоду примирали. Ти ще маєш сім літ!

Ось так то Камлайчиха підслухувала, що діється в чистилищи і півголосом потішала бідні душі. Гнат ввесь час стояв тихо і слухав. Коли вона замовкла, він промовив покірно:

— Ви казали мені прийти нині...

— Ага! То ти? — промовила Камлайчиха, троха підвівшися. — Я з нею вже балакала. Вона там тому, бо не дуже мудро виховувала свою доньку. Вона в студеним вогни.

— Богу дякувати, що не в горячім! — сказав парубок. — Бодай не пече її.

— Дурний хлопче! Таж зимний вогонь пече сто разів гірше, як горячий. Дуже богато треба молитися, щоби її вимолити. Вона мусить дістати три служби. Одну в день Катерини, одну в день Андрія, третю в день Варвари. По сих трох службах вона перейде з зимного вогню до горячого. Цілком висвободиться з вогню, хіба аж тоді, коли ти відпокутуєш її гріхи, звінчавшися з її донькою.

— Ойойой! — Гнат крикнув радісно. — Три служби і вінчання. Се можна зробити таки зараз... Що вам належиться?

— Що ласка. Тарифи на те нема.

Гнат всунув у руку Камлайчихи двацять крайцарівку (4 центи). Вона, не дивлячися, що дістала, вкинула монету до кишені. Гнат пішов у свою сторону, полишаючи Камлайчиху на кладовищі.

По дорозі до Маланки вступив до свого приятеля Берача, хоч то була ніч.

— Я обміркував так і сяк, обертав справу на всі лади і таки виходить, що мені треба оженитися, — сказав до приятеля.

— Та з чим? — спитав Матій.

— Що до того треба, я маю! — відповів Гнат.

— Що тобі треба, маєте обоє. Се правда. І на прожиток будете мати... поки яка хороба не звалить з ніг тебе або її. Та ледви будете мати на діти, як які прийдуть. Її хатчина і твій шматочок землі ваших дітей не погодують. Зарібки тепер такі непевні і такі малі, що більшої родини не вигодують.

— Я буду далі робити в скалі, вона через літо може заробляти на ланах богачів. Як прийде зима, може найметися до якої богачки на пряху.

— Не хотів би я так жити!

— Годі інакше, як я не вродився паном, а вона не вродилася панею.

— І так не буде, як ти собі гадаєш. Нехай прийде перша дитина, то всі її зарібки і в літі і в зимі відпадуть. Ти сам не заробиш стільки, щоби прохарчувати себе, жінку і дитину. Хіба ти хочеш оженитися на злість тим невинним дітям, що з твоєї вини прийдуть на світ, щоби голодувати!

— Хіба інші бідні люди не женяться? Головне те, щоби обоє любилися.

— Я міркую собі, що нужда, то така вода, яка гасить всякий вогонь любови.

— Гарно би то було на тім світі, як би тільки богачам вільно було женитися! — сказав Гнат. — Бідні мають бодай те, коли на їх столах і в неділю нема печені!

— Роби, що хочеш! — відповів Матвій, шарнувши пальцем по своїм горлі. — Я тебе перестеріг.

Приятелі розійшлися. Гнат пішов під вікно Маланки і застукав. Не потребував ждати ні хвилинки, бо Маланка вже не спала. Відчинила вікно, кажучи:

— Добре, що ти нарешті прийшов. Мама знов була у мене.

— Вже недовго буде пуждати і мучити тебе. Камлайчиха сказала мені, яким способом душу небіжки видобути з зимного вогню, сто разів гіршого ніж вогонь горячий. Її гріхи відпокутуємо, Камлайчиха сказала мені, як ти даш на три служби і як я з тобою оженюся.

— Як зі мною оженишся! — дівчині вихопилося і вона радісно сплеснула долонями. — Милий Боже! Як не можна інакше очистити маму з гріхів, то донька мусить жертвуватися для мами. Хіба таки вийду за тебе, бо інакше мамі не витягну з того зимного вогню.

— Отже зачинаймо вже завтра, щоби мама так довго не терпіла, — сказав Гнат. — Завтра підемо дати на оповіді.

— Так скоро не можна, — сказала. — Як до пароха підемо завтра, то вінчання прийшло би в такі дни, коли весілля не вільно робити.

— А нам нащо весілля? — спитав Гнат. — Як хочемо побратися для нас самих, то вистане шлюб.

— Може тобі вистане! Мені того замало. Ти гадаєш, що я махну рукою на мое весілля? Сеж найясніша, найщасливіша днина в життю кождої дівчини! Гадаєш, що я маю себе звязати з тобою на ціле життя тільки так, як піп ховає жебрака, що тільки покропить його? Ти скорше своє вухо побачиш, як мене на такім шлюбі. Я хочу, щоби на моїм весіллю було весело. Заждім аж до мясниць!

— Як хочеш, Маланочко, — відповів Гнат покірно. — Я тільки гадав, що ми не повинні так довго держати маму в тім вогни. Через Різдво, Новий Рік... чи се не задовгі муки для бідної душі? Подумай, що то твоя рідна мама!

— Кожда мама для своєї рідної дитини радо перетерпить найбільшу муку, як знає, що тим причиниться до щастя дитини. Чейже мама не схоче, щоби я їй дарувала найпочеснійший день мого життя. Зараз завтра дам на три служби, щоби бодай того спекатися. Вже від того стане їй лекше. Може бодай перенесуть її з того зимного вогню до вогню горячого. Весілля зробимо в мясниці. Не в моїй хаті, ані тут у вуйка. Тут замало місця, в коршмі є де гуляти.

Так Маланка хотіла. Гнат не смів перечитись, бо боявся, що його від себе нажене і зачне з іншим. Згодився на те, що весілля буде в мясниці. Тепер, коли Гнат вже знав, як стоїть з Маланкою, його стала морочити пересторога приятеля. Матій слушно казав, що теперішні зарібки замалі. Нині одна особа заробить стільки, що ледви стане їй самій на нужденний прожиток. Про те, щоби такий зарібник міг заробити на жінку і на дитину, не могло бути й бесіди.

— Може Матій порадить мені, — погадав Гнат і пішов до Берича.

— Твої ради розумні, — сказав. — Може ще порадиш мені...

— Я хіба повторю те, що вже раз сказав був, — перебив Матій. — Не женися, поки не станеш ліпше заробляти.

— Порадь мені що інше. Порадь мені, що робити, як я не послухаю тої першої твоєї ради. Порадь мені, де і як роздобути гроші, коли оженюся з Маланкою.

— Ти гадаєш, що я не роздобув би їх для себе, коли би знав, як се зробити? Я ще й з тобою поділивсь би.

— Я не думаю, щоби ти сам порадив мені, як роздобути гроші. Порадь мені, чи йти до Камлайчихи. Вона панібратається з духами. Може вона від них знає, як роздобути гроші.

— Як би вона знала, то брала би від людей милостиню за свое посередництво між людьми і духами?!

— Погано! Мені грозить нужда, як оженюся... Оженитися мушу, бо я без Маланки не годен жити.

Матій надумувався і каже:

— Я чув про один спосіб, яким можна би роздобути гроші. Та не знаю, чи воно справді так є, бо я не пробував.

— Який то спосіб? — спитав Гнат живо. — Може я спробую.

(Конець буде).

ПО УКРАЇНСЬКИХ СЕЛАХ В НОРТ ДАКОТІ.

ВИЛТОН.

Місточко Вилтон лежить яких 25 миль на північ від столичного міста Бісмарк. Це містечко росло неначе гриб по доці, завдяки копальням угля, аж доки вуглева спілка не поставила до праці машини замісць людей. За останніх кілька літ тамошні робітники осталися без праці й надії на якусь нову роботу. Вони тепер жиють з дня на день та витрачують давно запрацьований гріш.

Тамошні Українці походять найбільше з сіл Воковець і Вільхівець, борщівського повіту, Західньої України. Перші українські родини заїхали на степи, де тепер є Вилтон, іще в 1897 році, цебто два роки перед прибуттям Киян до до Дакоти. Теодор Канський, один з перших поселенців, оповідає, що якийсь аґент, що говорив по „руськи", намовив українських іміґрантів в Канаді, щоби їхали до Дакоти й заплатив їм подорож. З Канади до Бісмарку їхали залізницею, а звідтам кілька миль на північ кораблем по ріці Мізурі. Коли ці піоніри прибули до Вилтон, то не прибули на готове, як собі декотрі Американці представляють, але на голі степи. Одначе українські поселенці були витревалі, терпеливі й працьовиті; вони побороли пустиню й обернули її в пожиточну та заможну оселю.

Почавши з 1897 роком, рік за роком прибувало більше українських громадян у ті околиці. Доростаючі діти женились і віддавались; число Українців росло скоро. Тому, що ніхто ніколи передтим не зраховував їх, не знати, скільки їх там було давніше. Після цьогомісячного обчислення було у самім Вилтоні й на фармах біля міста 103 родин і 18 самотних, або понад 500 осіб. До цього числа належать перші іміґранти, їх діти, внуки й правнуки. Понад пів сотні українських родин, що тепер жиють там на рілі, краще маються, як їх брати в селі. Не зважаючи на те, що майже кождого господарка є задовжена, або податок не заплачений, всеж таки є надія на краще майбутнє.

Колись за добрих часів, як добували з майни вугля, то Українці у Вилтоні заробляли добрі гроші. Ще й тепер розказують старі майнери, як то вони заробляли по 120 долярів „на пейду" за два тижні. Велось тоді там буйне життя; пиянству не було міри. Але й так не все пропили, промарнували. На памятку добрих часів майже кожда родина має ще, хоч тепер дуже задовжений, свій дім, а п. П. Боднар має одну з найкращих хат у місті.

Поруч власних хат мають вилтонські Українці аж дві церкви, а саме: українську греко-католицьку й незалежну. Поки громада була заможна, то й тримала священиків, або священики трималися громади. Тоді й священикам жилось „по панськи"! Про одного з них розказують люди, що за кілька місяців задовжив громаду на сотки долярів на сакраментальне вино; другий за коротенький побут закупив багато міських лотів, але довго там не пожив. Коли хтось хоче послухати нарікань на лихих попів, названих поіменно, то мабуть більше почує їх у Вилтоні ніж у котрімнебудь іншім місті або парохії. В своїх наріканнях на попів тамошні парохіяни такі завзяті, що мало коли хто згадає діла доброго священика. Одначе коли тамошні люди зробили сякий-такий поступ, то треба припускати, що священики дали цьому провід.

До маленького поступу громади можна зачислити факти, що майже всі тамошні Українці є американськими горожанами, мають свої власні хати й значне число з людей жиє тверезо, хоч пють „при нагоді". Люди, котрі зрозуміли вартість науки, роблять всякі посвяти, щоби дати своїм дітям вищу науку. Дотепер видала ця громада три вчительки і кілька стеноґрафісток. А при останніх виборах наші **трималися разом і вибрали п. Михайла Ґриґорика,** українського громадянина, до шкільного уряду.

За останніх кілька літ вилтонська громада зубожіла не тільки матеріяльно, але й духово. Вже довший час не мають ніякого священика. Коли кілька літ тому гостив між ними еп. Богачевський і люди просили священика, то розказують, що він радив їм іти до костела. При незалежній церкві таксамо нема сталого священика, але тому, що церква є незалежна, то часом заходять там до нікого ненале жні о. К. висвячувані попи. Але й такий зайвий — вандруючий піп довго там не устоїться. Кілька місяців пробував там працювати о. Ол. Мальований - Галущинський, але, не зважаючи на всякі зусилля, не вдались йому його пляни. Майже ніхто нічого там не читає, ані по українськи, ані по анґлійськи. Лиш один громадянин передплачує часопис „Свободу"; три або чотири дістають „Канадійського Фармера". Дивно воно виглядає, що коли декотрі тамошні люди на книжку або часопис не мають грошей, то на горівку все десь знайдуть гріш. Є й такі, що були кілька разів арештовані через горівку.

Американська пословиця говорить: „Де є життя, там є надія". Таке можна подумати й про вилтонську нашу громаду. Є там кілька свідомих, тверезо-думаючих громадян, що стараються поліпшити становище громади та виробити добре імя перед Американцями. Останніми часами робляться там заходи на зорґанізування горожанського клюбу.

Прикінці хочу згадати про одно цікаве явище між Українцями у Вилтоні. Є там шведський хлопець Грицько Ґрін, що говорить по українськи. Як оповідають сусіди, цей хлопець остався майже круглою сиротою, коли померла його мати, а батько занедбав дитину. Тоді то українська родина, пан і пані Зазуля Чубей, приняли чужу дитину до своєї хати і піднялись виховувати її поруч своїх дітей. Одначе пані Чубей вимагала від хлопця, що як він їсть український хліб і мешкає в українській хаті, то має говорити по українськи. Тепер є Грицькови до 17 літ; завдяки пані Чубей він добре говорить по українськи. Це є шведсько-американський Українець!

В. Галич.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ЧОМУ УКРАЇНЦІ ПОВИННІ ПІДПИРАТИ ЛИШ УКРАЇНЦІВ.

Недавно тому я згодився малювати польський костел у Вотервліт, Н. Й. Малюючи костел, чую, що якісь Українці почали обурюватися, чому Українець малює Полякам. Непорозуміння вийшло з того, як „Трой Рекорд" помістив замітку і назвав мене „Поліш артіст". Репортер, який цю замітку помістив, опісля дуже жалував, що наперед не поінформувався в мене, лише в Поляків, які мабуть думали, що як я є з Галичини, то вже напевно Поляк, бо Галичина тепер належить до Польщі.

Опісля я був у редакції „Трой Рекорд" особисто і цілу помилку спростував. Редакція помістила другу статтю, обширнішу, і ще додала мою знимку до цеї статті, яка була поміщена в суботу, 19. серпня ц. р. (гляди „Трой Рекорд", Вотерввіт, Н. Й.). У тій статті я вже чистий Українець і нехай Українці з Трой, Вотервліт, Когус і околиці будуть спокійні.

Нині я одержав від священика з того костела лист, у якім він пише (по польськи): „Те, що ґазетяр назвав Вас Українцем, поділало на людей так, як червона плахта на бика. Люди пішли до епископа, і я стратив парохію".

Ось бачите: свого священика вигнали лише за те, що дав роботу українському артистови.

З цього всього видно, якою ненавистю дишуть Поляки проти Українців.

А скільки то українських церков малювали польські артисти тут в Америці!

Подумайте самі, чи варто підпирати наших ворогів, які нас не підпирають?

Дмитро Захарчук,
артист-маляр.

У Голівуді.

І. артистка: — Що то, твій чоловік нині в зовсім іншім новім одязі?

II. артистка: Ні.

І. артистка: Таж він має новий одяг!

II. артистка: Ні, таж то попросту мій новий чоловік!

—o—

— Не вийду навіть за ґрафа, поки не матиму двацять пять літ.

— А я не матиму двацять пять, поки не вийду за ґрафа!

ЧЕХИ ОДУШЕВЛЯЮТЬСЯ ЗАКАРПАТСЬКОЮ ПРИРОДОЮ.

Чеські часописи заохочують своїх земляків, щоби вакації та відпустки проводили серед закарпатської природи. Закарпаття звуть чеською Швайцарією.

Кореспондент праського щоденника „Право Ліду" подав широкий опис своєї мандрівки по закарпатських горах.

Вчасно рано вийшов він із товариством на гору **Піп Іван.** Тому, що цього року весна спізнилася, спізнилися всі весняні цвіти. І так бачили цілі смуги червоної верховинської рожі, купи білих нарцизів. Під самим верхом гори вчарував нас своєю синьою барвою карпатський свічурник. У Карпатах знайдете дійсно дуже багато гірської рістні, що чарує око мандрівника, а для збирача-ботаніка є справжнім раєм. Із шпилю Попа Івана прегарний вигляд по пасмах гір, на яких іще лежать останки снігу. Перед нами наче на долоні знімається найвища гора Карпат: Говерля (2058 метрів), проти неї Петрош (2020), далі Близниця (1883) і звідусіль видний рахівський Шоймул (1228).

Помало сходимо вділ. Від Близниці навіяв вітер густі білі мряки та вмить окутав ними всю гору. Наші товариші, що йшли кілька кроків перед нами, згубилися зовсім у мряці. Дорога така погана, що треба роззуватися, взяти черевики на плечі та бродити по коліна водою, студеною наче лід, або лізти „кладкою" з вузких, непевних пнів, перекинених понад потоком, у якім вода піднялася понад звичайний рівень. У такому положенні чоловік виявляє акробатичний талант. Вкінці добиваємося до стації Квасна. Відси до Рахова. Пополудні вибралися ми далі до Квасу, а відси вийшли на Менчул (1314 м.).

На Менчулі роблять дуже добрий ементальський (швайцарський) **сир,** що в смаку не уступає справжньому швайцарському. Роблять його на зразок швайцарського. Заночували ми в гарній туристичній хаті, де провели приємно вечір. Пахтяр сирарні Дубець уладжував у хаті забаву для своїх робітників, Гуцулів. Танцювали при звуках скрипки та цимбалів „коломийку". Співали. Самособою, що й ми танцювали з Гуцулами.

Сліди війни.

Коли ви в Рахові, загляньте й до Ясіня та на польську границю, де вся околиця це одноодиноке побоєвище та цвинтар із світової війни. Серед молодих лісових дерев, які почали рости щойно після страшної світової війни, є дбайливо вдержаний военний цвинтар. Німці, відома залізна Лінзінґенова бриґада, має свій власний цвинтар у Козмещику. По всіх горах тягнуться наче борозди останки окопів. Цілі лісові площі наче переорані, а велитні дерева лежать тут то здовж то впоперек і гниють. Від Яблоницького просмику гарний вигляд на польську границю, де також лютували страшні бої. Рахів то найгарніший осередок для туристів. Дорога поїздом із Рахова до Требушан дуже вигідна. Від Требушан до Бочкова, серед страшної спеки треба їхати 20 годин поїздом до Праги.

ПЯНИЙ ПАСТУХ УБИВ ТОВАРИША.

Під горою Горб у селі Кішракоц у Берегівщині (Закарпаття) пастухи Василь Гринько Тодавчич, Іван Лесько й Іван Гудань пасли коні. Гудань приніс пляшку горівки. Як підпили собі, почалася між ними суперечка, що ставала щораз завзятіша. Тодавчич боявся, щоби не прийшло й до бійки, тому хотів покинути товаришів. Зробив може з пятьдесять кроків і не вертався, хоч його кликав Лесько. Пяний Лесько розсердився та пустився з ножом у руці за Тодавчичем. Тодавчич хотів боронитися палицею. Вдарив Леська по руці, одначе ножа не вибив йому з руки. Лесько кинув Тодавчича на землю та став колоти його ножем. Коли побачив, що Тодавчич уже не жиє, втік. Також Гудань зі страху втік у село. Нещасний Тодавчич помер наслідком утрати крови. Тіло його знайшли на другий день рано. При секції ствердили на тілі Тодавчича 42 рани. Щойно на третій день зголосився вбивник Лесько в поліції в Берегові. В слідчого судді сказав, що совість не давала йому спокою, тому зголосився. Тодавчич полишив молоду жінку та двоє малих дітей.

БУДЕМО ЧУТИ, ЯК ХРОБАЧОК МЛЯСКАЄ В ЯБЛОКУ.

Хробак, який сидить у яблоці, не лише, що занечистить і поїсть овоч, а ще й мляскає. Людське вухо, щоправда, не такий ніжний апарат, щоби могло почути це мляскання язиком того хробака. Для того треба спеціяльного апарату — стетоскопу — приладу, подібного до того, яким лікарі слухають шелесту в легенях і ударів серця людини. Цей стетоскоп, получений із радіовим скріплювачем уможливить слухати звуки, які спричинює хробак при цьому, як точить яблоко. Той апарат оплатився для торговців овочів, щоби впевнитися, чи їм шкідники не нищать яблок.

Христіян Леден.

КОМПОЗИТОР МАЗАЦІЯК НЕВДОВОЛЕНИЙ.

(Східно-ґренляндська музика).

—o—

Серпень. Арктичне літо вже скінчилося. В горах упало богато свіжого снігу, воздух морозний, бурхливий. Всеж таки ночі ще зовсім ясні.

Збираємося покидати наших приятелів, смитсундських Ескімосів, заки ще западе довга зимова ніч. Місіонарі кінчили будувати собі дім при помочі Ескімосів і корабельної залоги, а потім уже й дні вчених у заливі Нордстерн почислені. Капітан не зважає на науку, тому як можна найскорше мусимо позносити до корабля наші інструменти та збірки. Тепер відвідаю східно-ґренляндських Ескімосів та Ескімосів і індіянські племена в Канаді.

Я вдоволений моєю добичею. Між іншим я зловив моїм фоноґрафом чимало **ескімоських пісень.** Ті пісні доказують, що Ескімоси є споріднені з північно-американськими Індіянами.

Старі ескімоські пісні; кожна раса інакше відчуває музику. Тому я зпочатку не міг ескімоських пісень поняти як музику. Ескімоси мають спеціяльну будову мельодії та спосіб виголошування, та я майже не міг відріжнити одної пісні від другої. Коли який Ескімос співав до мого фоноґрафу дві по собі бепосередньо слідуючі пісні, то мені часто здавалося, що він двічі співав одну і тусаму пісню. Щойно як я багато разів повторив собі ці пісні на фоноґрафі, я мусів признати рацію ескімоському співцеви: що це були дві ріжні мельодії. А я думав про себе, що маю дуже добрий музикальний слух.

Ескімоси в музиці вживають дуже скомплікованих ритмів, інтервалів (перерв), які для нас є чужі, та невтральних терц і секст, які зпочатку нам тяжко зрозуміти. Коли я гадав, що все вже як слід зрозумів і відспівав пісню Ескімосови, який її мені перший співав, він зовсім не був задоволений з мого співу. Крім дивного виголошування в співі того Ескімоса були ритмічні та тонові тонкости, до яких композитор прикладав велику ваґу, а яких я не вмів передати для його вдоволення.

Раз, як я, при відбиранні фоноґрами, забув насамперед зовсім накрутити фоноґраф і наслідком того пісня прибрала інший характер щодо скорости та висоти тону, Мазаціяк, композитор тієї ескімоської пісні, запротестував якнайрішучіше та скрикнув до фоноґрафу:

— Тут ти вже збрехала, ти потворо якогось духа!

Я рад був пізнати, що скажуть Ескімоси про нашу цивілізовану музику, тому відіграв їм ріжні твори славних европейських композиторів. Одначе Ескімоси не розуміли нашої музики таксамо, як ми зпочатку не розуміли їх музики. Говорили, що наші композитори вживають в одній пісні забагато тонів. Коли я відіграв на фоноґрафі арію славної оперової співачки, **один із Ескімосів спитався, чи припадково співачки тієї не болів живіт, що так погано кричала.**

Ескімоські пісні записував також д-р Стінсбі. Він також твердить, що найближчі свояки Ескімосів це північно-американські Індіяни. Та я крім того гадаю, що предки Ескімосів були посвоячені з Европейцями із камяної доби.

Дуже цікаве, як то зброя та інші знахідки з камяної доби подібні до зброї та причандалів Ескімосів.

Перед відїздом мали ми християнське богослуження (перше на цьому місці) у саме викінченім місіонарськім домі. Ескімоси, що вперше бачили щось такого, видивилися здивовані, коли моряки стали співати з усієї сили. Один із місіонарів (на-пів Ескімос) три чверти години говорив проповідь у західньо-ґренляндськім діялекті про пожертвування Агнця Господнього за наші гріхи. Ескімоси не знають зовсім, що це таке вівці та ягнята і тому в їх мові нема слова на означення „ягня". Тому то місіонар ужив слова „тукто" (рен) на означення „Агнця Господнього". Одначе Ескімоси не розуміли в чому річ і богато з них спали підчас проповіди.

Коли місіонар скінчив проповідь, відізвався старий анґакок (ескімоський священик):

— Я неодно пережив у мойому житті, я чув ріжних бесідників, та ще ніколи не чув я, щоби хтонебудь говорив стільки непотрібних слів про рена. Навіщо взагалі стільки говорення про вбивання одного рена. Тут у нас треба діл, а не слів. Коли ти, чужинче, хочеш іти на лови ренів, то я піду з тобою. Одначе для твоїх багато непотрібних слів про ренів я не маю часу".

Старий анґакок думав, що місіонар увесь час говорив про лови ренів, бо він увесь час повторяв слово „тукто" (рен) і вбивство святого „тукто" по всім правилам теольоґічної реторики. Мені здається, що місіонар у цьому випадку підібрав собі дуже невідповідну тему для першої проповіди серед поганських Ескімосів.

Як ми в 2. годині в ночі відїздили із замку Нордстерн, зійшлися всі сусіди-Ескімоси, щоби попрощатися з нами. Мущини супровожали нас кілька кільометрів у своїх каяках (човнах). Доки ми їхали лише половиною пари, плавці у каяках могли знаменито супроводжати нас. Саме як капітан дав приказ, щоби корабель плив повною парою, примчався стрілою на каяку анґакок (священик) Айорзалік, закинув гарпун на чердак нашого корабля та сказав:

— Це хай буде останнім поздоровленням для дивної білої людини, що так дуже цікавилася всіми нашими причандалами,

„Дивна людина" це був данський етнольоґ д-р Томсен. Його завданням було поробити збірки для Національного Музею в Копенгаґені.

*

Як ми їхали до заливу Нордстерн, забрали були зі собою кап-йорських Ескімосів. Тепер, як ми верталися, ми забрали їх назад, на їх бажання. Одначе біля рога Йорку був тепер плаваючий лід так дуже збився докупи, що ми не могли дістатися до суші ні кораблем ні малим човном. Тому ми пішли пішки із Заміком і іншими нашими кап-йорськими приятелями по леду на сушу. Коли тимчасом наш капітан став маневрувати кораблем і готовився до відїзду, Замік сказав:

— Я рад би був бачити, щоби корабель тепер відплив собі та щоби кілька з вас „кавдлючаіт-ів" (білих людей) лишилися тут. Тоді я мав би трохи товариства на недалеку зиму. Я вважав би вас моїми гістьми тай вже був би подбав, щоби ловами вистаратися для вас усього, що потрібне для життя. Моя жінка булаб пошила для вас одежу з кожухів синіх лисиць, зпочатку вона варила би для вас страву, поки ви не призвичаїлися би їсти сире мясо.

Я рад би був остатися тут у гостях у Заміка увесь рік, бо я дійсно не тужу за цивілізованим світом. Та це годі зробити без дозволу данського правління, щоби я на неозначений час поселився в Ґренляндії. Капітан цієї осени хоче ще відвідати східню Ґренляндію, тому нетерпеливо жде нашого повороту та разураз дає сиґнал корабельною сиреною. Ми зворушливо прощаємося з нашими кап-йорськими приятелями та вертаємося до корабля. Як відїздимо від рога Йорк, капітан здоровить іще прапором, а сирени грають у честь Ескімосів.

З тяжким серцем кидаємо тих любих людей, від яких неодного моглиб ми навчитися, що торкається миролюбности та любови ближнього.

С. М.

Я ВІРЮ У ВІЧНІСТЬ.

Я вірю у вічність, в світ Божий, богатий,
Що в нім життя наше, це вічности хвилі,
Дні наші: це кроки, а літа: це милі,
Що ними ідемо красу оглядати,
Стрічати спів, усміх, хвилини щасливі.
Я вірю в причину життя тут у світі,
Що рожі і барви всіх квітів так много,
Це дар сонця неба, це мистецтво Бога,
Що землю малює весною і в літі,
Щоб очі узріли діло Творця свого.
І вірю, що в Бога під сонцем все рівне:
Він барви червоні так любить як й сині,
Одну дає міру Він кождій людині,
Карає і судить за діла негідні,
Дає нагороди, як батько дитині.
Я вірю в стежки ці, які ми снуємо
В життю цім короткім до щастя і долі;
Бо хоч перед Богом ми немічні й кволі,
Але небезпеки всі ми перейдемо,
Як з вірою всі ми несем обовязки,
Нам дані у цили потрійній, хосенній,
Я вірю, що все тут свій шлях має певний;
Нічого не діесь без Божої ласки,
Нічого не гине в нірвані десь темній.
Я вірю в безсмертність душі чоловіка,
Бо дух наш: частинка лиш вічности Бога;
Життя це борня лиш, а смерть перемога.
Бог був і все буде від віка до віка:
Все з Ним утворилось, все служить для Нього.

„ОСТРОВ НА СУХОДОЛІ".

Країна чистоти, тишини та праці. — Точність і спокій у всьому. — Гельсінґфорс — красуня півночі. — Фінляндське село. — Боротьба з природою.

Фінляндія (по фінляндськи: Соумі, „остров на суходолі", країна, що жиє власним життям, яке утворилося на протязі століть, країна чистоти, тишини та праці.

Столиця Фінляндії Гельсінґфорс характеристична для всієї Фінляндії. Це місто чисте, тихе, працьовите, як уся Фінляндія. Цікаве, що ніде, ні в пристані ні в безпосередній близині численних кораблів нема ні сміття ні куряви. Вулиці, виложені фінляндським ґранітом, мерехтять у сяйві сонця наче метал. Чотирокутники бльоків домів розложені з геометричною точністю. Доріжки в парках пригадують килими, розпростерті в найліпших санаторіях.

А всюди царить тишина. Багато автомобілів уганяють тут без метушні, без сиґналів. Лише в крайній небезпеці для прохожого чуєте звук, на який все спиниться. Прохожі вже до того привчені. Дуже рідко трапляється нещастя на вулиці.

Гельсінґфорс має 260,000 населення, здавалося би — німих. Сюди можете приїздити лікувати розстроєні нерви.

Самі Фінляндці жартівливі, чисті та працьовиті. Фінляндець працює спрова, зате витревало до самого кінця, поки не скінчить робити. Любить рідний край. Фіняндський прапор (синій хрест на білому полі) бачите всюди: в гостинницях на столах, у дірках від ґудзика міського і сільського чоловіка, на хатах. Країну 60,000 озер люблять тут ніжною любовю. А ця любов півчверта-міліоновому народови дала змогу осночати свою державу, таку уладжену й таку сильну, що неодин нарід може позавидувати Фінляндцям.

У Фінляндії білі ночі. Темряви тут майже зовсім нема. Нічо можете читати, працювати без освітлення наче за дня. Фінляндці кажуть: „Ми мало спимо, маємо доволі часу зимою, щоби виспатися, коли ночі довгі й великі морози".

Підчас білих ночей Фінляндія ще гарніша, ще більше таємнича. Чарівні є передовсім фінляндські села з дереляними хатами, помальованими цеглястою фарбою з білими ґзимсами та цвітками. Передовсім на селі впадає в очі культура цієї країни, здібність Фінляндців боротися з північною неприявною природою, щоби побороти всі перепони. На фінляндськії селі хлібороби борються з водою та каменем за кожний шматок землі.

ПОМЕР ЛИТОВСЬКИЙ ПАТРІОТ.

У своїм маєтку на Литві помер граф Володимир Зубов, заслужений литовський працівник. Зубов від 1896 року вдержував у селах своєї посілости, тоді ще російської, школи, в яких дітей вчили рідної мови. За його заслуги оставили Зубову ввесь його маєток, як на Литві переводили аґрарну реформу.

ВЕЛИКИЙ БОЛГАРСЬКИЙ ДОБРОДІЙ.

У Софії помер великий богач Д. А. Ценов, що все своє майно, кілька камяниць вартости 40 міліонів левів, записав на те, щоб оснувати високу торговельну школу в його рідному місці Шіштові. Школу мають уладити на зразок такої високої торговельної школи в Берліні. Для цієї справи міністер торговлі Ґуїчев іменував окрему комісію фаховців, до якої входить ректор університету д-р Караоґланов, д-р Кіранов, начальник у міністерстві торговлі, Енчев, посол із Шіштова до софійського собраня (парляменту) та ще кількох фаховців. Вони опрацюють правильник „Ценового Фонду".

ПОМЕР „КОРОЛЬ ПІВДЕННОГО МОРЯ".

У Швеції помер на 77-му році життя славний мандрівник і дослідник Карло Вільгельм Еберґ, відомий в Швеції під назвищем „король Південного моря". Еберґ іще дуже молодим чоловіком вибрався на мандрівку довкола світа і в 1880-го році задержався в Океанії. Там здобув таке довіря туземців, що його на одним з островів проголосили начальником. Він там володів 29 літ і щойно 1909-го вернувся у Швецію. Із свого королівства привіз багато річей великої етноґрафічної вартости. За час свого побуту на островах Південного моря Еберґ знайомився з письмеником Джеком Лондоном, з яким довго жив у щирій приязни.

МІСТ У ДЖУНГЛЯХ.

На Новій Гвінеї серед непрохідних джунглів побудували місто, що не є злучене з зовнішнім світом ніякою залізницею ні дорогою. А вже ж побудували це місто при помочі машини і журавлів, із матеріялу, привезеного з зовнішнього світа. Зробили це при помочі літаків. У 1927 році в анґлійській частині Нової Гвінеї (друга частина належить до Голяндії) знайшли великі поклади золота. Щоби провести залізницю до того місця, треба би було прорубувати дорогу крізь Джунглі і прокопати тунель у трох гірських хребтах. Анґлійський уряд уважав неможливим побороти такі перешкоди, тому рішився вжити літаків. Більше як півтора року ескадра літаків (побудована в цілости з металю спеціяльно для літаків у тропікальним підсонні) перевозила до Буляля — так зветься золотоносне місто — поодинокі частини машин, спеціяльних машин до копання землі, електричних станець, тракторів і тим подібне. На місці ті частини монтували й зараз почінали машинами працю. Тепер у Буляльо вже працює електрична стація на 4,000 кільоватів, кілька парових моторів, тартак і т. д. На вирубаним і викорчуваним місці праціса побудували місто з вулицями, площами і т. п. По домах є електричне світло, охолоджуючі рури, купальні й інші вимоги міських мешканв. Бачимо, що людський розум нині поборює всякі перешкоди.

БОРОТЬБА СЕЛЯНИНА З ВОВКОМ.

Біля Сан Анджельо ле Фрате в Калябрії (Італія) почув селянин у ночі розпучливий рев своєї худоби. Вийшов без якоїнебудь зброї та ввійшов у стайню. Побачив тут вовка, що напав на вівці. Селянин узяв невеличку сапу (граску) і цілу годину боровся розпучливо із хижаком. Вкінці вдалося йому вбити вовка. Та самого селянина ця боротьба так схвилювала, що він цілі два дні пролежав у ліжку в горячці.

СТРАШНИЙ ТАРЗАН.

(30).

Тарзан та Омат видрапалися по скелі до входу в печеру Панатлі, де на них чекав Таден. Тепер вони втрох стали над скелею, при виході печері, й чекали, що буде далі після смерти ватажка Вазронів. Тимчасом Вазрони кинулися внизу до трупа свого провідника. Там вони переконалися, що Есат мертвий. Тепер вони звернулися до Омата, де той стояв зі своїми товаришами, ворогами Вазронів. Серед них ще такої ситуації не було. Що тепер будуть робити Вазрони?

Деякий час Вазрони стояли мовчки внизу, а Тарзан з товаришами на скелі. Ніхто з Вазронів нічого не говорив. Нарешті Омат підійшов ближче до краю скелі й голосно закричав: „Тепер я ваш ватажок. Я, Омат, питаю вас: де Панатлі? Де її батько й брати?" На це старий Вазрон знизу відповів: „Панатлі має бути в своїй печері. Ти тепер там і мусиш це знати. Її батько й брати тепер далеко пішли з виправою. Та це нас не цікавить!" — кричав старий Вазрон.

„Нас тепер цікавить інше. Чи може Омат бути нашим ватажком, стоячи поруч з нашим ворогом, з волохатим, і поруч зі страшною людиною, що не має хвоста? Отсе нас цікавить! Дай нам можність убити їх обох, як це робить завжди наше племя Вазронів. Щойно тоді ти зможеш стати нашим ватажком!" Ні Тарзан ні Таден не говорили ані слова. Вони обидва чекали, що буде далі говорити Омат. Їм важно було самим переконатися, яке рішення зробить Омат.

Таден знав, що старий Вазрон говорив правду. Ніхто з іншого племени не може жити серед Вазронів. Таксамо не може бути зі своїми Вазронами той з Вазронів, хто здружиться з волохатими, чи з людиною. Нарешті Омат заговорив: „Ми маємо нагоду кождого разу убити їх обох. А тепер я, ваш ватажок, хочу зробити щось інше. Від цього часу всі чужі, але хоробрі, і такі, котрі не роблять нам зла, не будуть вбивані Вазронами!" Старий Вазрон почав підбурювати всіх проти Омата, зрадника.